

Політичний аналіз сучасних концепцій безумовного базового доходу

Віталій О. Кулик 1*

¹ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана (Україна).
Старший викладач кафедри політичних технологій.

* Автор-кореспондент, e-mail: vitalii_kulyk@kneu.edu.ua

СТАТТЯ	АНОТАЦІЯ
<p>Дослідницька</p> <p>DOI: 10.70651/3041-2498/2025.4.02</p> <p>Авторське право © 2025 автора</p> <p>Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).</p> 	<p>Стаття присвячена політичному аналізу сучасних концепцій безумовного базового доходу, який розглядається як інноваційний інструмент соціальної та економічної політики в умовах глобальних змін. Дослідження фокусується на теоретичних засадах безумовного базового доходу, його історичному розвитку та практичному застосуванні в різних країнах. Зокрема, проаналізовано ідеї Томаса Пейна про природне право на дохід і пропозиції Мілтона Фрідмана щодо негативного податку, а також їх еволюцію в сучасних дискусіях про автоматизацію праці та нерівність. У статті розглядаються політичні наслідки впровадження безумовного базового доходу, включно з його впливом на суспільний договір, рівень довіри до державних інститутів і стабільність політичних систем у демократичних і транзитних суспільствах. Для аналізу використано комбінацію методів: порівняльний аналіз пілотних проєктів у Фінляндії, Канаді та Індії, контент-аналіз політичних дебатів і кореляційний аналіз соціально-економічних показників. Окремо досліджено потенціал безумовного базового доходу в Україні в контексті посткризової економіки та соціальної напруженості. Результати свідчать, що безумовний базовий дохід здатен підвищувати добробут громадян і зменшувати соціальну нерівність, однак його ефективність залежить від політичної підтримки, фінансових ресурсів і культурних особливостей суспільства. У висновках підкреслено амбівалентність безумовного базового доходу: він може сприяти зміцненню демократії та соціальної справедливості, але також створює ризики економічної нестабільності й опору з боку консервативних сил. Стаття пропонує таблицю, що ілюструє зв'язок між безумовним базовим доходом і політичною стабільністю, акцентуючи на його можливостях і викликах для сучасних суспільств.</p>

КЛЮЧОВІ СЛОВА

безумовний базовий дохід, політичний аналіз, соціальна справедливість, суспільний договір, автоматизація, нерівність, політична стабільність, пілотні проєкти.

e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Political Analysis of Contemporary Concepts of Universal Basic Income

Vitalii Kulyk ¹*

¹ Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman (Ukraine). Senior Lecturer at the Department of Political Technologies.

* **Corresponding Author**, e-mail: vitalii_kulyk@kneu.edu.ua

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.4.02](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.4.02)

Copyright © 2025
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

The article focuses on the political analysis of contemporary concepts of universal basic income, viewed as an innovative tool of social and economic policy amid global transformations. The study explores the theoretical foundations of universal basic income, its historical evolution, and practical implementation across various countries. It examines Thomas Paine's ideas on natural rights to income and Milton Friedman's negative income tax proposal, tracing their development into modern debates on labor automation and inequality. The article investigates the political implications of universal basic income, including its effects on the social contract, trust in state institutions, and the stability of political systems in democratic and transitional societies. The analysis employs a combination of methods: comparative analysis of pilot projects in Finland, Canada, and India, content analysis of political debates, and correlation analysis of socio-economic indicators. The potential of universal basic income in Ukraine is also explored within the context of a post-crisis economy and social tensions. Findings suggest that universal basic income can improve citizens' well-being and reduce social inequality, though its effectiveness hinges on political backing, financial resources, and societal cultural factors. The conclusions underscore the ambivalent nature of universal basic income: it holds the potential to enhance democracy and social justice, but also poses risks of economic instability and resistance from conservative forces. The article includes a table illustrating the relationship between universal basic income and political stability, highlighting its opportunities and challenges for contemporary societies.

KEYWORDS

universal basic income, political analysis, social justice, social contract, automation, inequality, political stability, pilot projects.

1. Вступ

Сучасний світ стикається з численними викликами, які вимагають переосмислення традиційних підходів до соціальної політики та економічного розвитку. Однією з ідей, що набуває дедалі більшої популярності в політичних і наукових дискусіях, є концепція безумовного базового доходу (ББД). Ця модель передбачає регулярні виплати кожному громадянину без будь-яких умов чи вимог, що контрастує з чинними системами соціального забезпечення, орієнтованими на вибіркочну підтримку. Актуальність ББД зумовлена глобальними трансформаціями, такими як автоматизація праці, зростання нерівності та нестабільність ринків праці, які потребують нових інструментів для забезпечення стабільності та добробуту суспільства.

Політичний аналіз концепцій ББД дозволяє не лише оцінити їхню теоретичну обґрунтованість, а й зрозуміти практичні імплікації для різних країн і соціальних систем. Ідея ББД викликає жваві дебати: одні бачать у ній шлях до подолання бідності та зміцнення демократії, інші – загрозу економічній стабільності та мотивації до праці. У цьому контексті важливо дослідити, як сучасні концепції ББД відображають політичні пріоритети, ідеологічні підходи та реальні можливості впровадження в умовах глобалізації та локальних особливостей.

У статті викладається аналіз сучасних концепцій безумовного базового доходу з точки зору їхнього політичного значення, потенційного впливу на суспільство та перспектив реалізації. У процесі дослідження ми звернемося до досвіду експериментів із ББД у різних країнах, а також розглянемо теоретичні аргументи за і проти цієї ідеї, враховуючи актуальні соціально-економічні реалії. Стаття спрямована на те, щоб окреслити ключові політичні аспекти ББД та запропонувати обґрунтований погляд на його місце в майбутньому розвитку суспільних систем.

2. Огляд літературних джерел

Сучасні дослідження безумовного базового доходу охоплюють широкий спектр підходів, від теоретичних обґрунтувань до аналізу практичних експериментів. У цьому розділі розглядаються ключові ідеї та висновки, представлені у літературі, яка слугує основою для політичного аналізу концепцій ББД.

Питання соціально-економічного вирівнювання через ББД досліджує В. Г. Бодров, акцентуючи на його потенціалі як інструменту зменшення нерівності [2]. К. Вітер аналізує можливість заміни традиційних пільг ББД, розглядаючи його як альтернативу чинним системам соціального захисту [29]. І. Г. Гевлич у своїх роботах звертається до контексту України, оцінюючи вплив ББД на економіку та суспільство [8], а також спільно з Л. Л. Гевличем наголошує на його ролі у вирішенні проблем соціального захисту населення [9]. О. В. Длугопольський та Т. І. Длугопольська пропонують розглядати ББД як альтернативу бісмарківській моделі держави добробуту, спираючись на теоретичні та практичні аспекти [4].

О. С. Зіскін у двох працях досліджує ББД з різних перспектив: у першій роботі аналізує підтримку та критику його впровадження [32], а в іншій розглядає країни Азії та Африки як простір для апробації цієї концепції [33]. А. М. Колот та О. О. Герасименко звертають увагу на актуальність ББД у новій соціоекономічній та епідеміологічній реальності, підкреслюючи його адаптивність до сучасних викликів [14]. О. О. Корчинська акцентує на ББД як інструменті боротьби з бідністю [15], тоді як Н. М. Ковтун, Л. Л. Шкіль та Н. В. Венцель досліджують його значення для нівеляції соціальних ризиків в умовах модернізації, зокрема Industry 4.0 [16].

О. Пищуліна розглядає ББД як нову соціальну альтернативу, пропонуючи економічну модель його реалізації [22]. Я. Я. Пушак та О. М. Марченко аналізують ББД як засіб удосконалення системи соціального забезпечення [21]. С. Сааков досліджує взаємозв'язок між ББД та політичною стабільністю, підкреслюючи його діалектичний характер [25]. В. О. Сідов зосереджується на концепціях та соціальних експериментах, пов'язаних із ББД [27]. С. М. Чимишенко та Т. М. Сугак оцінюють економічні наслідки ББД під час пандемії COVID-19 [3], а Ю. Юрків розглядає його як інструмент боротьби з бідністю у післявоєнний період [31].

Міжнародний досвід також широко представлений у літературі. А. Банерджі з колегами аналізує ефекти ББД під час пандемії, спираючись на емпіричні дані [1]. М. Франчесо та Д. Преді оцінюють дебати навколо ББД та його вплив, надаючи огляд від МВФ [5]. М. Фрідман

обґрунтовує ББД у контексті капіталізму та свободи [6]. Р. Хасделл синтезує наявні знання про ББД, узагальнюючи результати попередніх досліджень [7]. А. Кассам описує завершення експерименту з ББД в Онтаріо, аналізуючи політичні причини цього рішення [11]. К. Керер, Дж. МакДональд та Р. Моффітт досліджують вплив ББД на ринок праці на прикладі експерименту в Гарі [12].

Н. Хома та І. Вдовичин розглядають ББД як форму соціального контракту, оцінюючи перспективи його інституціоналізації [13]. Б. Лейн аналізує попередні результати проєкту W-MINCOME у Барселоні [17], а М. Менделсон узагальнює уроки пілотного проєкту в Онтаріо [18]. Т. Пейн обґрунтовує ідею ББД через концепцію аграрної справедливості [19], а П. В. Паріс захищає його як універсальний інструмент для всіх [20]. Д. Равентос досліджує ББД як умову матеріальної свободи [23]. Дж. Ротштейн та Т. фон Вахтер аналізують соціальні експерименти на ринку праці, включаючи ББД [24].

Р. Шйодт описує індійський експеримент із ББД [26], а В. Сімпсон, Г. Мейсон та Р. Годвін узагальнюють уроки експерименту в Манітобі через 40 років [28]. Попередні результати фінського експерименту 2017–2018 років презентують О. Кангас та ін. [10]. К. Відерквіст аналізує невдачі в комунікації результатів експериментів із негативним податком на дохід, що пов'язані з ББД [30].

Таким чином, література охоплює як теоретичні, так і практичні аспекти ББД, відображаючи його політичне, економічне та соціальне значення в різних контекстах. Ці джерела створюють основу для подальшого аналізу сучасних концепцій ББД у статті.

3. Постановка завдання

Метою цього дослідження є демонстрація політичних аспектів сучасних концепцій безумовного базового доходу, що дозволить виявити їхній вплив на суспільні процеси, політичну стабільність та управлінські практики в різних контекстах. Основна увага приділяється вивченню теоретичних засад ББД, оцінці його політичних наслідків, таких як вплив на соціальну справедливість, економічну мотивацію та суспільну підтримку, а також аналізу практичного досвіду впровадження цієї ідеї в різних країнах і регіонах. Дослідження спрямоване на з'ясування, як ББД може слугувати інструментом розв'язання сучасних викликів, таких як нерівність, автоматизація праці та кризи соціального забезпечення, а також на розробку теоретичних узагальнень і практичних висновків, які можуть бути застосовані для вдосконалення політичних стратегій у глобальному та локальному масштабах.

4. Методи та матеріали

Дослідження сучасних концепцій безумовного базового доходу ґрунтувалося на комплексному огляді наукових праць, аналітичних звітів, публікацій і емпіричних даних, присвячених теоретичним і практичним аспектам цієї ідеї. Основна мета полягала в аналізі політичного виміру ББД, його передумов, наслідків і перспектив реалізації в різних соціально-економічних умовах.

Для аналізу застосовано комбінацію якісних і кількісних методів. Порівняльний аналіз використано для зіставлення різних моделей ББД, описаних у працях О. В. Длугопольського та Т. І. Длугопольської [4], Н. Хоми та І. Вдовичин [13], а також К. Відерквіста [30], що дозволило виявити особливості політичного підґрунтя кожної концепції. Контент-аналіз застосовано до вивчення політичних дискусій, відображених у роботах С. Саакова [25] і А. Касама [11], що сприяло розкриттю аргументів за і проти ББД у контексті стабільності та суспільної легітимності.

Кількісний підхід включав аналіз статистичних даних із звітів про експерименти, таких як фінський проєкт 2017–2018 років [10], проєкт у Манітобі [28] та індійський експеримент [26]. Кореляційний аналіз використано для оцінки взаємозв'язку між впровадженням ББД і такими показниками, як економічна активність (С. М. Чимишенко та Т. М. Сугак [3]) та соціальна підтримка (І. Г. Гевлич [8]), а також для з'ясування впливу ББД на політичну поведінку в умовах криз.

Додатково розроблено концептуальну рамку для політичного аналізу ББД, яка враховує такі фактори, як історичний контекст (Т. Пейн [19], М. Фрідман [6]), соціально-економічні

передумови (А. М. Колот та О. О. Герасименко [14]), практичні результати (Б. Лейн [17], М. Менделсон [18]) і критичні оцінки (О. С. Зіскін [32]). Ця модель систематизує дані та допомагає ідентифікувати ключові політичні детермінанти успіху чи невдачі ББД у різних суспільствах.

Таким чином, поєднання теоретичного аналізу, емпіричних даних і порівняльного підходу забезпечило всебічне дослідження політичного аспекту сучасних концепцій ББД, створюючи підґрунтя для подальших висновків і рекомендацій щодо його ролі в сучасних політичних системах.

5. Результати та обговорення

Концепція безумовного базового доходу (ББД) є результатом тривалої еволюції політичної та економічної думки, що відображає спроби знайти відповідь на виклики соціальної справедливості, економічної стабільності та індивідуальної свободи. Її витоки можна простежити до ідей XVIII століття, коли Т. Пейн запропонував концепцію виплат кожному громадянину як компенсацію за втрату доступу до природних ресурсів [19]. Ця думка лягла в основу розуміння ББД як права, а не привілею, що згодом розвинулося в більш складні теоретичні моделі.

У XX столітті ББД отримав нове осмислення в контексті різних ідеологій. Лібєртаріанський підхід, який відстоював М. Фрідман, розглядає ББД як інструмент спрощення соціальних систем, що дозволяє зменшити бюрократію та державне втручання, зберігаючи при цьому індивідуальну свободу. На противагу цьому соціалістична перспектива, яку просуває Д. Равентос, бачить у ББД засіб забезпечення матеріальної бази для свободи, що сприяє зменшенню нерівності та розширенню можливостей для всіх [23]. Сучасні теоретики, такі як П. В. Паріс, пішли далі, пропонуючи ББД як універсальний механізм, що гарантує базовий рівень життя незалежно від економічної активності чи соціального статусу [20].

Політичне значення ББД полягає в його здатності формувати суспільний договір. Прихильники стверджують, що регулярні виплати можуть зміцнити довіру між державою та громадянами, створюючи нову форму соціальної угоди. Водночас критики ББД, зокрема економісти консервативного спрямування, наголошують на його потенційних вадах. Вони стверджують, що ББД може підірвати трудову етику, призводячи до масового уникнення роботи, та спровокувати інфляцію через надмірне зростання споживчого попиту. Такі аргументи часто ґрунтуються на припущенні, що людська мотивація залежить виключно від фінансових стимулів, ігноруючи соціальні та психологічні фактори, які також впливають на поведінку. Крім того, противники вказують на ризик фінансового колапсу, адже масштабне впровадження ББД потребує значних бюджетних ресурсів, що може дестабілізувати економіку, особливо в країнах із слабкими фіскальними системами, як зазначає О. С. Зіскін [32]. Ця критика, однак, часто недооцінює емпіричні дані з пілотних проєктів, які демонструють обмежений вплив ББД на зайнятість.

В українському контексті теоретичні дискусії набувають особливого значення через запит суспільства на широку експертну дискусію навколо ідеї "Республіканської частки" – різновиду ББД, адаптованого до місцевих реалій. Ця концепція, що передбачає розподіл доходів від національних ресурсів серед громадян, відображає прагнення до справедливості в умовах економічної нерівності та посткризового відновлення. Вона спирається на ідею, що кожен має право на частку суспільного багатства, і викликає інтерес як серед науковців, так і активістів, які бачать у ній шлях до зміцнення соціальної згуртованості. Такий підхід вимагає не лише економічного обґрунтування, а й політичного консенсусу, що робить його предметом активних дебатів.

Сучасні концепції ББД адаптуються до глобальних трансформацій. Автоматизація праці, зростання нерівності та кризи, такі як пандемії, підштовхують дослідників розглядати ББД як відповідь на нові реалії. Наприклад, О. В. Длугопольський та Т. І. Длугопольська пропонують переосмислити традиційні моделі добробуту, адаптуючи їх до технологічних і соціальних змін [4]. У цьому контексті ББД розглядається не лише як економічний інструмент, а й як політичний механізм, що може стабілізувати суспільство в умовах невизначеності.

Теоретичні моделі ББД також відображають різноманітність підходів до його реалізації. Одні автори наголошують на його потенціалі зменшувати бідність і підтримувати соціальну згуртованість, інші звертають увагу на необхідність балансувати між універсальністю та

локальними умовами. Політична стабільність, як зазначає С. Сааков, залежить від того, чи зможе ББД об'єднати суспільство, чи, навпаки, стане джерелом конфліктів через перерозподіл ресурсів [25]. Важливим аспектом є також комунікація: успішність ідеї значною мірою залежить від того, як вона сприймається громадянами та пояснюється владою.

Отже, теоретичні основи ББД формують широке поле для політичного аналізу. Вони поєднують ідеї свободи, справедливості та прагматизму, пропонуючи різні шляхи інтеграції ББД у суспільні системи. Ці концепції визначають, як ББД може впливати на політичні стратегії, відображаючи баланс між ідеалістичними цілями та реальними можливостями їхнього втілення.

Практичний досвід реалізації безумовного базового доходу (ББД) у різних країнах і регіонах дає змогу оцінити його політичний потенціал і виявити уроки, які можуть слугувати основою для подальшого розвитку цієї ідеї. Експерименти з ББД, проведені в різних соціально-економічних умовах, демонструють як його можливості, так і обмеження, пов'язані з політичним контекстом.

Одним із ключових прикладів є пілотний проєкт у Фінляндії 2017–2018 років, який показав, що ББД може підвищувати добробут і довіру до держави, хоча його вплив на зайнятість виявився незначним [10]. У Канаді експеримент у Манітобі засвідчив позитивний ефект на здоров'я та освіту, але завершився через брак політичної підтримки, що підкреслює критичну роль суспільної легітимності. Подібна доля спіткала проєкт в Онтаріо, де зміна уряду призвела до його скасування, демонструючи залежність ББД від політичної волі та ідеологічних пріоритетів. В Індії, навпаки, ББД виявився ефективним інструментом зменшення бідності, що сприяло зміцненню місцевих інститутів і політичної стабільності.

Український контекст також має свої особливості. Дослідники розглядають ББД як засіб підтримки громадян у кризові та післявоєнні періоди, наголошуючи на його потенціалі для відновлення суспільної довіри та економічної стабільності [31]. Цей досвід ілюструє, що ББД може бути адаптований до специфічних умов, таких як наслідки конфліктів чи економічних потрясінь, але його успіх залежить від здатності уряду переконати суспільство в доцільності таких виплат.

Політичні уроки з цих експериментів різноманітні. По-перше, ББД здатен швидко реагувати на кризи, як показав його ефект під час пандемії, що може підвищувати підтримку влади [1]. По-друге, його вплив на поведінку громадян, зокрема на політичну активність чи зайнятість, залишається неоднозначним, що часто стає приводом для політичних дебатів. По-третє, ключовим фактором успіху є комунікація: без чіткого пояснення переваг ББД суспільству виникає ризик спротиву, як зазначається в аналізі історичних експериментів [30]. Нарешті, ББД вимагає балансу між індивідуальними виплатами та бюджетними можливостями, що нерідко призводить до суперечок між владою та громадянами. Вплив ББД на політичну стабільність можна спробувати зобразити наступним чином (табл. 1).

Таблиця 1. Вплив ББД на політичну стабільність

Контекст	Вплив на стабільність	Передумови успіху	Потенційні ризики
Розвинені демократії	Зміцнення через підвищення довіри	Високий рівень податків, прозорість	Поляризація через ідеологічний опір
Країни, що розвиваються	Зростання за умови боротьби з бідністю	Міжнародна підтримка, простота	Корупція, неефективне управління
Посткризові суспільства	Тимчасова стабілізація, але не довгострокова	Швидке реагування, фінансування	Залежність від зовнішньої допомоги
Авторитарні режими	Можливе посилення контролю влади	Централізоване управління	Придушення свобод, популізм

Практика показує, що ББД може зміцнювати соціальну згуртованість і довіру до інститутів, але лише за умови широкої підтримки та адаптації до місцевих реалій. Водночас політичні бар'єри, такі як фінансова стійкість чи ідеологічний опір, залишаються значними перепонами. Ці спостереження підкреслюють, що успіх ББД залежить не лише від його економічних результатів, а й від здатності урядів інтегрувати його в ширший політичний контекст.

Безумовний базовий дохід (ББД) у сучасному світі розглядається як потенційний інструмент розв'язання багатьох соціально-економічних проблем, однак його політичні перспективи та виклики залишаються предметом гострих дискусій. Цей розділ аналізує, як ББД може вписатися в політичний ландшафт ХХІ століття, враховуючи глобальні тенденції та локальні особливості.

Однією з головних перспектив ББД є його здатність протидіяти зростанню нерівності та бідності, що особливо актуально в умовах автоматизації праці та скорочення традиційних робочих місць. У цьому контексті ББД розглядається як засіб забезпечення базового рівня життя, що може підвищити соціальну стабільність і підтримку демократичних інститутів. Дослідники наголошують на його потенціалі адаптуватися до криз, таких як пандемії чи економічні потрясіння, що робить його привабливим для урядів, які шукають гнучкі рішення [3]. Крім того, ББД може сприяти зміцненню суспільного договору, надаючи громадянам відчуття безпеки та довіри до влади.

Проте політичні виклики ББД є не менш значущими. Фінансова стійкість залишається ключовою проблемою: впровадження регулярних виплат вимагає значних ресурсів, що може призвести до конфліктів щодо перерозподілу бюджету чи підвищення податків. Цей аспект часто викликає опір як з боку політичних еліт, так і суспільства, особливо в країнах із обмеженими економічними можливостями. Іншим викликом є ризик демотивації до праці, який хоча й не підтверджений однозначно емпіричними даними, залишається популярним аргументом противників ББД [32]. Це питання тісно пов'язане з ідеологічними розбіжностями: одні бачать у ББД шлях до свободи, інші – загрозу економічній дисципліні.

Глобальні перспективи ББД також залежать від його адаптації до місцевих умов. У розвинених країнах він може слугувати доповненням до існуючих систем добробуту, тоді як у країнах, що розвиваються, - основою для боротьби з бідністю, як показують приклади з Індії [26]. В Україні, наприклад, ББД розглядається як інструмент відновлення після війни, що може зміцнити соціальну згуртованість у період нестабільності [31]. Проте успішність таких ініціатив залежить від політичної волі та здатності урядів переконати суспільство в їхній доцільності.

Майбутнє ББД у політичному контексті визначатиметься балансом між його універсальністю та практичною реалізацією. З одного боку, він може стати символом прогресивної політики, що відповідає викликам цифрової ери. З іншого – його впровадження може посилити залежність громадян від держави, що суперечить принципам індивідуальної відповідальності. Ця дилема вимагає ретельного політичного менеджменту, зокрема ефективної комунікації, щоб уникнути спротиву та забезпечити суспільну підтримку.

Отже, ББД має значний потенціал як політичний інструмент, здатний реагувати на сучасні виклики, але його реалізація стикається з фінансовими, ідеологічними та соціальними бар'єрами. Перспективи його розвитку залежатимуть від того, наскільки уряди зможуть адаптувати цю ідею до реалій своїх країн, зберігаючи рівновагу між амбітними цілями та практичними можливостями.

6. Висновки

Безумовний базовий дохід є не просто економічною ідеєю, а й потужним політичним явищем, яке перетинає межі ідеологій, суспільних очікувань і владних структур. Його корені простежуються від радикальних пропозицій Томаса Пейна про справедливий розподіл ресурсів до економічного прагматизму Мілтона Фрідмана, який бачив у ББД спосіб спростити бюрократію соціального забезпечення. Ця двоїстість породжує широкий спектр моделей – від лібертаріанських, де держава відступає на другий план, до соціалістичних, де ББД стає інструментом перерозподілу багатства. Усі ці підходи об'єднує амбітна мета: знайти золоту середину між індивідуальною свободою та колективною відповідальністю. У політичному вимірі ББД виступає як каталізатор переосмислення суспільного договору, пропонуючи громадянам не просто фінансову подушку, а й новий рівень довіри до інститутів влади. Однак ця амбіція несе в собі парадокс: обіцяючи стабільність, ББД може спричинити хаос, якщо не врахувати ризиків, таких як демотивація до праці, інфляційний тиск чи навіть політичний популізм, коли уряди використовують його як тимчасовий заспокійливий засіб.

Практика впровадження ББД у різних куточках світу – від холодної Фінляндії до густонаселеної Індії – розкриває його багатогранність. У Фінляндії експеримент 2017–2018

років показав, що ББД здатен підвищувати добробут і знижувати стрес, але не вирішує проблему безробіття, що ставить під сумнів його універсальність. У Канаді пілотні проекти в Манітобі в 1970-х роках продемонстрували покращення здоров'я та освіти, але програма була згорнута через зміну політичного курсу, нагадуючи, що ББД – це не лише про гроші, а й про волю еліт. В Індії локальні ініціативи довели, що навіть невеликі виплати можуть розірвати коло бідності, але брак інфраструктури та корупція загрожують масштабуванню. Для України, яка балансує між поствоєнним відновленням і економічною нестабільністю, ББД виглядає як смілива утопія: він міг би стати рятувальним кругом для мільйонів, але потребує фінансових ресурсів, яких немає, і політичної сміливості, яку важко знайти в умовах кризи. Ці приклади підкреслюють, що ББД – це не панацея, а дзеркало, яке відображає сильні й слабкі сторони кожної політичної системи.

Майбутнє ББД у глобальному масштабі залежить від того, чи зможе він стати відповіддю на тектонічні зрушення ХХІ століття: автоматизацію праці, кліматичні кризи, зростання нерівності. У розвинених країнах, як-от Швейцарія чи США, де дебати про ББД набирають обертів, він може доповнити системи соціального захисту, ставши "парасолькою" для тих, кого витісняють роботи. У країнах, що розвиваються, ББД обіцяє стати революційним стрибком у боротьбі з бідністю, але його фінансування залишається головним каменем спотикання – податки на багатство чи технологічні компанії звучать привабливо, але викликають шалений опір. Політичний ландшафт додає ще більше складності: праві бачать у ББД загрозу ринковій свободі, ліві – недостатньо радикальний крок. У цьому протистоянні ББД ризикує загрузнути в ідеологічних окопах, якщо не знайде компромісу, який би враховував локальні реалії. Його успіх у підсумку визначатиметься не лише цифрами в бюджеті, а й здатністю урядів вибудувати діалог із суспільством, перетворивши ББД із теоретичної ідеї на практичний інструмент політичної гармонії.

Отже, ББД може як зміцнювати, так і дестабілізувати політичні системи залежно від умов (наприклад, у демократіях він працює за наявності довіри, а в авторитарних режимах може стати інструментом різноманітних маніпуляцій та зловживань).

References

1. Banerjee, A., Niehaus, P., Suri, T., & others. (2020). *Effects of a universal basic income during the pandemic*. Innovation for Poverty Action. https://econweb.ucsd.edu/~pniehaus/papers/ubi_covid.pdf
2. Bodrov, V. H. (2019). Bezumovnyi bazovyi dokhid v konteksti sotsialno-ekonomichnoho vyriavniuvannia [Unconditional basic income in the context of socio-economic equalization]. In *Zbirnyk materialiv III Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii "Ekonomichni perspektyvy pidpriemnytstva v Ukraini"* (pp. 22–25). Universytet DFS Ukrainy. https://nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2023/04/zbirnyk_2019_compressed.pdf (in Ukrainian)
3. Chimishenko, S. M., & Suhak, T. M. (2021). Ekonomichni naslidky bezumovnoho bazovoho dokhodu pid chas pandemii COVID-19 [Economic consequences of unconditional basic income during the COVID-19 pandemic]. *Visnyk Kyivskoho instytutu biznesu ta tekhnologii*, (1), 47–53. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkibt_2021_1_8 (in Ukrainian)
4. Dluhopolskyi, O. V., & Dluhopolska, T. I. (2017). Kontseptsiiia bezumovnoho bazovoho dokhodu yak alternatyva bismarkivskii modeli derzhavy dobrobutu: Vid teoretychnykh studii do eksperymentalnykh praktyk [The concept of unconditional basic income as an alternative to the Bismarckian welfare state model: From theoretical studies to experimental practices]. *Ekonomika: Realii chasu*, (2), 32–46. <https://economics.net.ua/files/archive/2017/No2/32.pdf> (in Ukrainian)
5. Francese, M., & Prady, D. (2018). *Universal basic income: Debate and impact assessment*. International Monetary Fund. <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2018/12/10/Universal-Basic-Income-Debate-and-Impact-Assessment-46441>
6. Friedman, M. (2002). *Capitalism and freedom*. The University of Chicago Press. (Original work published 1962)
7. Hasdell, R. (2020). *What we know about universal basic income: A cross-synthesis of reviews*. Stanford Basic Income Lab. https://basicincome.stanford.edu/uploads/Umbrella%20Review%20BI_final.pdf
8. Hevlych, I. H. (2019). Bazovyi dokhid v Ukraini: Ekonomika ta suspilstvo [Basic income in Ukraine: Economy and society]. In *Materialy naukovoi konferentsii profesorsko-vykladatskoho skladu, naukovykh pratsivnykiv i zdobuvachiv naukovoho stupenia za pidsumkamy naukovodoslidnoi roboty za period 2017–2018 rr.* (Vol. 1, pp. 14–16). Donetskyi natsionalnyi universytet imeni Vasylia Stusa. <https://jpv.s.donnu.edu.ua/article/view/7082> (in Ukrainian)

9. Hevlych, I. H., & Hevlych, L. L. (2016). Bazovyi dokhid v konteksti vyrishennia problem sotsialnoho zakhystu naselennia Ukrainy [Basic income in the context of addressing social protection issues in Ukraine]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, (2), 142–150. <https://surl.li/tkjikz> (in Ukrainian)
10. Kangas, O., Jauhiainen, S., Simanainen, M., & Ylikännö, M. (2019). *The basic income experiment 2017–2018 in Finland: Preliminary results*. Ministry of Social Affairs and Health. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161361>
11. Kassam, A. (2018, August 1). Ontario's new Conservative government to end basic income experiment. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2018/aug/01/ontarios-new-conservative-government-to-end-basic-income-experiment>
12. Kehrer, K., McDonald, J., & Moffitt, R. (1979). *Final report of the Gary income maintenance experiment: Labor supply*. Mathematica Policy Research.
13. Khoma, N., & Vdovychyn, I. (2021). Universal basic income as a form of social contract: Assessment of the prospects of institutionalisation. *Przestrzeń Społeczna*, 21(1), 97–115. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14004219>
14. Kolot, A. M., & Herasymenko, O. O. (2022). Bezumovnyi bazovyi dokhid u dzerkali novoi sotsioekonomichnoi ta epidemiolohichnoi realnosti [Unconditional basic income in the mirror of the new socio-economic and epidemiological reality]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*, 47(1), 103–124. <https://doi.org/10.15407/dse2022.01.103> (in Ukrainian)
15. Korchynska, O. O. (2018). Bezumovnyi bazovyi dokhid yak instrument upravlinnia bidnistiu [Unconditional basic income as a tool for poverty management]. *Intellect XXI*, (2), 123–128. http://intellect21.nuft.org.ua/journal/2018/2018_2/20.pdf (in Ukrainian)
16. Kovtun, N. M., Shkil, L. L., & Ventsel, N. V. (2021). Bezumovnyi bazovyi dokhid yak faktor niveliuvannia sotsialnykh ryzykiv v umovakh modernizatsiinykh vyklykiv Industry 4.0 [Unconditional basic income as a factor in mitigating social risks amidst the modernization challenges of Industry 4.0]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnogo universytetu imeni Ivana Franka. Filosofski nauky*, (1), 76–87. [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.1\(89\).2021.76-87](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.1(89).2021.76-87) (in Ukrainian)
17. Lain, B. (2019). *Report on the preliminary results of the B-MINCOME project (2017-2018)*. Barcelona Planning and Innovation Department Area of Social Rights. <https://surl.li/pjmbmu>
18. Mendelson, M. (2019). *Lessons from Ontario's basic income pilot*. Maytree.
19. Paine, T. (1999). *Agrarian justice*. grundskyld.dk. <http://piketty.pse.ens.fr/files/Paine1795.pdf> (Original work published 1795)
20. Parijs, P. V. (2000). A basic income for all. *Boston Review*. <https://www.bostonreview.net/forum/ubi-van-parijs>
21. Pushak, Ya. Ya., & Marchenko, O. M. (2019). Bezumovnyi bazovyi dokhid yak instrument udoskonalennia systemy sotsialnoho zabezpechennia [Unconditional basic income as a tool for improving the social security system]. *Ukrainian Journal of Applied Economics*, 4(4), 364–374. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2019-4-41> (in Ukrainian)
22. Pyshchulina, O. (2016). Ekonomichna model "bezumovnoho bazovoho dokhodu": Nova sotsialna alternatyva [The economic model of "unconditional basic income": A new social alternative]. *Razumkov Centre*. http://razumkov.org.ua/upload/1456388199_file.pdf (in Ukrainian)
23. Raventos, D. (2007). *Basic income: The material conditions of freedom*. Pluto Press. <https://uberty.org/wp-content/uploads/2015/10/Daniel-Raventos-Basic-Income.pdf>
24. Rothstein, J., & von Wachter, T. (2017). Social experiments in the labor market. In A. V. Banerjee & E. Duflo (Eds.), *Handbook of economic field experiments* (Vol. 2, pp. 555–637). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/bs.hefe.2016.10.001>
25. Saakov, S. (2024). Kontsept "bezumovnyi bazovyi dokhid" ta politychna stabilnist: Dialektyka vzaiemozv'iazku [The concept of "unconditional basic income" and political stability: The dialectics of interconnection]. *Materialy konferentsii MTSND*, 184–185. <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/125> (in Ukrainian)
26. Schjoedt, R. (2016). India's basic income experiment. *Development Pathways*, (21), 1–10. <https://socialprotection-humanrights.org/wp-content/uploads/2016/04/Indias-Basic-Income-Experiment-PP21.pdf>
27. Sidov, V. O. (2023). Bezumovnyi bazovyi dokhid: Kontseptsii ta sotsialni eksperymenty [Unconditional basic income: Concepts and social experiments]. *National University of Kyiv-Mohyla Academy Repository*. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1ca5ebfc-e5c1-4bae-9a76-392d6cc3385d/content> (in Ukrainian)

28. Simpson, W., Mason, G., & Godwin, R. (2017). The Manitoba basic annual income experiment: Lessons learned 40 years later. *Canadian Public Policy*, 43(1), 85–104. <https://doi.org/10.3138/cpp.2016-082>
29. Viter, K. (2019). Bezumovnyi bazovyi dokhid – chy mozhe vin staty alternatyvoiu riznomanitnym pilham [Unconditional basic income – can it become an alternative to various benefits]. *IProsvita*. <https://iprosvita.com/bezumovnyj-bazovyj-dokhid-chy-mozhe-vin-staty-alternatyvoiu-riznomanitnym-pilham> (in Ukrainian)
30. Widerquist, K. (2005). A failure to communicate: What (if anything) can we learn from the negative income tax experiments? *The Journal of Socio-Economics*, 34(1), 49–81. <https://doi.org/10.1016/j.socec.2004.09.050>
31. Yurkiv, Yu. (2022). Bezumovnyi bazovyi dokhid yak instrument borotby z bidnistiu u pisliavoiennyi period [Unconditional basic income as a tool for combating poverty in the post-war period]. In *Postpandemichni ta (post)voiennyi sotsialno-ekonomichni rozvytok: Liudynotsentryzm & pidtrymka biznesu* (pp. 52–56). Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman. <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/39006> (in Ukrainian)
32. Ziskin, O. S. (2019). Kontsepsiia bezumovnoho bazovoho dokhodu: Pidtrymka ta krytyka praktychnoho vprovadzhennia [The concept of unconditional basic income: Support and criticism of practical implementation]. *Politykus*, (5), 10–14. http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2019_5_4 (in Ukrainian)
33. Ziskin, O. S. (2019). Krainy Azii ta Afryky yak prostir aprobatsii instytutu bezumovnoho bazovoho dokhodu [Asian and African countries as a testing ground for the institution of unconditional basic income]. In *Naukovi teorii sohodennia ta perspektyvy rozvytku naukovoï dumky: Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* (Vol. 3, pp. 71–75). <https://ojs.ukrlogos.in.ua/files/journals/4/issues/22/public/22-51-PB.pdf#page=72> (in Ukrainian)